AD SPINOSAM.

DOOR

D. HENRIQUES DE CASTRO Mz.

Zij, die SPINOZA in eere houden, en er prijs op stellen, hetgeen met zijn leven in verband staat, in alle bijzonderheden te kennen, zullen zeker met belangstelling vernemen, dat dezer dagen de graven zijner ouders op de Portug. Israel. begraafplaats te Ouderkerk a./d. A. door mij ontdekt zijn. Tevens is mij daar gebleken, dat SPINOZA's vader (MICHAEL) 30 Maart 1654 overleden is, terwijl hij driemaal gehuwd was, en wel met RACHEL, (overl. 22 Febr. 1627) vervolgens met HANNA DEBORA, (overl. 6 November 1638) en daarna met ESTER, (overl. 26 October 1652). Daar SPINOZA, zooals we weten, in 1632 geboren is, was HANNA DEBORA¹⁾ dus de moeder van den wijsgeer.

Hieronder volgen de grafschriften der vermelde personen zoomede van SPINOZA's zuster MIRJAM, gehuwd met SAMUEL DE CASSERES, en tevens van een tot dusverre nog onbekenden broeder van den wijsgeer, ISAAC geheeten.

S^a
do bemaventurado
MICHAEL D
ESPINOZA que
f^o em 10 D Nisan
A^o 5414.

Sepultura de
RACHEL DE ESPINOSA
mulher de MICHAEL
de ESPINOSA que
faleceo em 5 de Adar
do ano 5387

¹⁾ Het is mij niet mogen gelukken, haar familienaam te ontdekken. De Heer Mr. N. DE ROEVER deelt mij mede dat het huwelijk van BARUCHS ouders tusschen 1627 en 1632 niet is ingeschreven in het Puibook te Amsterdam.

S^a D'HANA DEBORA
d'ESPINOZA mulher
D MIKAEL d'ESPINOZA
que a levou el Dio
p^a sy en 28 D
Hesvan 5399 A^{os}

S^a
D MIRIAM D CASSERES
m^r de SEMUEL D CASSERES
f^o em 20 D Elul 5411 (8 Sept. 1651)

S^a
D ESTER m^{er} D
MICHAEL de
ESPINOZA f^o em
22 D Hesvan
5413.

S^a de YSHAC de
MICHAEL ESPINOZA
f^o en 18 de Tisri
anno de 5410 (26 Sept. 1649)

Ook omtrent de plaats, waar de groote Denker geboren is, wensch ik hier nog een enkel woord in het midden te brengen. Zooals velen zullen weten, gaf één van SPINOZA's brieven (No. 76 ed. VAN VLOTEN en LAND 1882) aan Dr. GRAETZ te Breslau aanleiding, om COLERUS' opgave, dat de wijsgeer te Amsterdam geboren is, in twijfel te trekken, en aan te nemen, dat hij veeleer in Spanje het levenslicht zag¹⁾. Die twijfel nu, hoe verklaarbaar ook volgens den brief, mag thans als opgeheven beschouwd worden, nu mij onlangs uit een Register der Portug. gemeente alhier gebleken is, dat MICHAEL DE ESPINOZA reeds in 5383 (1623), dus reeds 9 jaren vóór BARUCH's geboorte, tot de leden dezer gemeente behoorde²⁾. Intusschen is de brief, of liever de daarin voorkomende zinsnede, waarop het oordeel van den Breslauer geleerde berust, nog geenszins opgehelderd. Nemen we uit den brief over hetgeen noodig is, om den lezers van „*Oud-Holland*” het bezwaar van Dr. GRAETZ nader te doen kennen. De brief is gericht aan ALBERT BURGH na zijn overgang tot de Roomsche Kerk en is een antwoord op diens schrijven, waarin op de voortreffelijkheid van het Roomsche Geloof gewezen, en SPINOZA's stelsel verworpen wordt. Een der argumenten, door A. B. voor de waarheid van zijn nieuw Geloof aangevoerd, namel. de vele martelaren, die de Katholieke Kerk telt, beantwoordt SPINOZA, door hem op de Joden te wijzen, die zich eveneens op vele zulken beroemen, meer zelfs dan eenige andere natie, en verzekeren, dat het getal van hen, die met buitengewone geestkracht voor hun geloof lijden, nog dagelijks vermeerdert. Onmiddelijk sluit zich hier de zin aan, waarop het bezwaar van Dr. G. gegrond is: „*negue hoc mendicao — zegt SPINOZA — ipse enim inter alios quendam Judam, quem fidum, appellant, novi, qui in mediis flammis, cum jam mortuus crederetur, hymnum, qui incipit, „Tibi Deus animam meam offero.” canere incipit, et in medio cantu expiravit.*”³⁾

1) *Gesch. d. Juden* (Leipzig 1868) X. Note I, S.VI.

2) Ook in de Registers der contribueerende ledematen dezer gemeente over 1631 en 32 tref ik zijn naam aan.

3) En (wat zij verzekeren) is geen onwaarheid. Ik zelf ken onder anderen een zekeren JUDA, de *Geloovige* genoemd, die te midden der vlammen, toen men hem reeds dood waande, de Psalm, beginnende met de woorden „U, o God, beveel ik mijn ziel”, aanhief, en in het midden van zijn gezang den laatsten adem uitblies. Zie breeder over hem: *Ishac Cardoso Las Excelencias y calunias de los Hebreos Amst. 1679 en de Barrios* Gobierno popular Judayco.

Die JUDA nu zegt Dr. GRAETZ, en terecht, is niemand anders dan de bekende martelaar Don LOPE DE VERA Y ALARCON,¹⁾ die 25 Juli 1644 om zijne Joodsche gezindheid te Valladolid op den brandstapel het leven liet, en moet dus SPINOZA toen nog 12 jaar oud, in Spanje geweest zijn, en het auto-da-fé bijgewoond hebben. Omtrent de beteekenis van het *ipse-novi*, vooral in verband met het voorafgaande *neque hoc mendacio*, mag bij iemand, zoo mathematisch nauwkeurig als SPINOZA, geen twijfel bestaan. Deze woorden kunnen niet anders beteekenen dan: *ik ken persoonlijk*. Had SPINOZA iets anders bedoeld, dan had hij zich ook anders uitgedrukt. De verklaring door VAN VLOTEN gegeven²⁾ kan bijgevolg niet bevredigen. De bedoelde zinsnede is en blijft in strijd met de werkelijkheid. Zou een nadere inzage van SPINOZA's handschrift ook tot een betere lezing kunnen leiden?

¹⁾ Don LOPES DE VERA Y ALARCON was van Oud-Christelijke afkomst en werd te San Clementa in Nieuw-Castilië geboren. Op zijn 14e jaar bevond hij zich te Salamanca, waar hij zich o. a. in het Hebreeuwsch oefende en het daarin zóóver bracht, dat hij de Heilige Schrift lezen en verstaan kon. Hierdoor kwam hij tot andere inzichten en verklaarde zich openlijk vóór het Jodendom, waarop hij door de Inquisitie gevat werd, en na 6 jaren in den kerker te hebben doorgebracht, 26 jaren oud, op den brandstapel zijn leven eindigde. In het eerste jaar zijner gevangenschap had hij met eigen hand de besnijding aan zich voltrokken en toen de naam „Juda de Geloovige" aangenomen.

²⁾ VAN VLOTEN (*Benedictus de Spinoza* 1871, blz. 20 noot.)